

נמר על הקיר

הקפה הוגש בחצר. עץ תרזה ענק הרחיק ממנה שמש חסרת רחמים ופרש עליה צל וקרירות ירוקה. עלים יבשים הצטברו בסדקים שחרצו את רצפת הבטון האפורה ובפינות של חומת האבן שהקיפה את החצר והפרידה אותה מכיכר קטנה, שם עמדה כנסיית הכפר, בדיוק מול הבית. מתחת לתרזה עמד שולחן עץ מהוה שעליו כבר הונחו כוסות קפה קטנות, קוביות שוקולד מריר וקנקן מים קרים. הילדים הסתלקו לשעת הטלוויזיה שאושרה להם, אחרי שהורידו משולחן האוכל את הכלים, שטפו וניגבו אותם במגבת מטבח מבד פשתן לבן שהצהיב, והחזירו צלחות, כוסות וכלי אוכל למקומם בשידה. זה היה רגע של שקט שלתוכו נבלעו העץ, הצל, אוושת העלים על הרצפה וזמזום של חרקים במעופם לכיוון חלקות החיטה ופרחי הפרג.

בתוך הבית הילדים צהל, מאושרים מפסק הזמן שניתן להם מהפעילויות שעליהן החליטו מדי יום המבוגרים: טיולים לאורך הנהר, רחצה באגם, ליקוט פטל ותותי בר ולעיתים צעדה לילית על דרך המסילה הישנה וציד גחליליות. תמר חשבה על ילדיה ותהתה כיצד היו משתלבים בסדר יום שכזה. חזית הבית, בית משפחה ישן וגדול ממדים, לא הייתה יפה במיוחד. תמר הופתעה מחוסר היומרה של הבית למצוא חן, ולהיות משהו מעבר לתפקיד הבסיסי שלו כמקום שבו גדלו דורות של ילדים, ובו נולד וגדל אבא של מישל.

עכשיו הבית היה שלה, והיא הזמינה את תמר לחופשה קצרה בכפר. גם שאר הבתים בכפר היו גדולי ממדים, וגם בהם נולדו וחיו דורות של בני משפחה. ככל ערב עברו על הכביש פרות שחזרו מהמרעה לרפתות, והשאירו אחריהן ערמות עגולות של צואה ירקרקת שאדים עלו מהן.

הבית של מישל, שהיה סגור ומוגף חודשים ארוכים, התעורר לחיים בחופשות הקיץ. חלונות נפתחו לרווחה, מזרנים ושמיכות נפרשו ואוורור, סדינים כובסו ונתלו כווילונות לבנים בגינה, מזווה ומקרר התמלאו, ועל שולחן האוכל נפרשה מפה. בימים הראשונים הילדים עלו וירדו במדרגות הפנימיות והחיצוניות, קיפצו על מיטות ומזרנים בחדרים, טיפסו לעליית הגג, ירדו למרתף, נמלטו ממנו בזעקות אימה, ואחר כך נרגעו. תמר חשבה שלמרוץ הזה היו הילדים שלה מצטרפים בשמחה.

כשתמר הגיעה באותו קיץ לבית רוב החדרים כבר היו תפוסים. מישל ליוותה אותה לקומה העליונה והראתה לה את חדרה. בחדר עמד ארון עץ חום גדול ובו אוחסנו כלי מיטה שראשי התיבות של המשפחה היו רקומים בשוליהם. לצידו, על ארגז עץ מגולף, הונחה ערמה גבוהה של שמיכות פוך וצמר, ומולם, צמודה לקיר, עמדה מיטה צרה אחת. חלון קטן פנה לגינה, וכשהביטה ממנו החוצה ראתה את עצי הדובדבן שעליהם סיפרה לה

מישל, ואת הערסל שנתלה בצילם. גרם מדרגות חיצוני הוביל מהקומה העליונה לגינה והיא יכלה לרדת ולשכב בערסל בלי לעבור בבית.

לילה אחד נשארה לישון בערסל. מפעם לכילה נראו שמיים מטושטשי כוכבים, וקולות צרצרים הגיעו מכל הכיוונים ומילאו את האוויר. בשעה מאוחרת, וכמו על פי סימן, הם פסקו בבת אחת, ושקט לילי ירד על הגינה. צינה לחה העירה אותה לפני השחר. מהבית נשמעו לחישות והיא מיהרה ועלתה לחדרה במדרגות החיצוניות.

החיים בבית התנהלו בעיקר במטבח ובחדר מגורים גדול, ששימש גם כחדר אוכל. חלון צרפתי נפתח ממנו אל גינה ובתוכו היו מפוזרים זיכרונות מאפריקה: פסלונים קטנים משנהב, חטים של פיל ונוצות יען. על הקיר מעל ספה אפורה גדולה הייתה תלויה פרוות נמר שאותו צד אביה של מישל. הוא הסתובב באפריקה שנים רבות, כך סיפרה לה מישל, חיפש שם את מזלו, חזר לכפר כדי להתחתן, והפליג בחזרה לאפריקה עם אשתו שהייתה צעירה ממנו בכעשרים שנים. כשהבינה אמה של מישל לאן נקלעה שקעה בדיכאון, ונקודת האור היחידה הייתה החזרה אל הבית הזה בחודשי הקיץ.

הפרווה הייתה פרושה על הקיר, זנבה השתלשל מטה, ארבע רגליה מתוחות לצדדים ומעל הזדקר ראש החיה. עיני הזכוכית שלה הביטו אל התקרה, ומפיה הפעור בלטו ניבים חדים. הארונות שעמדו לאורך הקיר, מול הספה, התפקעו מגלילי בדים אפריקניים, קערות עץ, תכשיטים וכלי עבודה, ביניהם גם שוט שחור ורובה ישן.

תמר שאלה את עצמה אם ברובה הזה ירה אבא של מישל למוות באותו פועל שניסה להימלט. הוא לא היה בדיוק פועל. מישל סיפרה לה שאביה פיקח ושמר על קבוצת שחורים מבני המקום, שנלקחו כדי לסלול את תוואי הרכבת שהייתה אמורה לחצות את קונגו. המשפחה נעה מכפר לכפר עם התקדמות המסילה. תמיד היה פחד מנקמה, סיפרה מישל, פחד מרצח. במיוחד פחדה האימא. "אבל לא קרה לנו כלום", היא צחקה, "הנה אנחנו כאן וגם כל זה", היא הצביעה על הנמר ועל הארונות והמדפים, "הזיכרונות מאפריקה." ארוחת הצהריים התארכה. זה היה אחד מתענוגות החופשה. לקחת את הזמן, לדבר. הו, כמה שאהבו לדבר שם. תמר דיברה מעט. ענתה כששאלו אותה דבר-מה. רוב הזמן הקשיבה מרותקת לצלילי השפה, למהירות שבה המילים התגלגלו מפיהם, עקבה אחרי הבעות הפנים שלהם שליוו את הדיבור והיו מעין קול שני שנוסף למילים ואף גבר עליהן. כשזה היה יותר מדי בשבילה, הפסיקה להקשיב והתנתקה.

הם יצאו לחצר לשתות את הקפה והתיישבו סביב השולחן. תמר כבר הכירה את באי הבית, את אימה המבוגרת של מישל, את אחיותיה ובעליהן ואת פייר, אהובה החדש, גבר ירוק עיניים ונמרץ, אבל הרגישה בנוח רק עם מישל. הקפה נלגם באיטיות, והשיחה סביב השולחן הלכה והצטמצמה עד לשקט. טעם קוביית השוקולד נימוח בפה וחריפות הקפה הייתה מושלמת. שלושה צלצולים עזים של פעמון הכנסייה הבהילו אותה לרגע. עדיין לא התרגלה למכת הפעמון שרעם מדי שעה בשעה, יום ולילה. הצלילים הלכו ורחקו, אך המשיכו עוד זמן לשלוח אדוות חרישיות, שהחליקו לתוך החצר. תמר שוב חשבה על ילדיה המבלים את חופשת הקיץ לחופי הים התיכון, אצל סבא וסבתא. היא הביטה בשכבת העלים על רצפת הבטון. כל תנועת אוויר קלה הפיחה בהם חיים. גם היא רצתה לזוז. לזוז לפני שכל הדיבורים יתחילו שוב.

"איפה יש מטאטא?" שאלה.

"בפנים", מישל הצביעה בעיניה לעבר הדלת.

היא קמה, העבירה את רגליה מעבר לספסל העץ, מתחה את זרועותיה מעלה והביטה לתוך הצמרת. אחר כך אספה את הכוסות הריקות, הניחה אותן על מגש, והתחילה הולכת לכיוון דלת הכניסה לבית, שנשארה פתוחה. וילון של רצועות פלסטיק ארוכות וצבעוניות היה תלוי על משקוף הדלת, והיא עברה דרכו, מבט דוקר בגבה, מנסה לשמור את המגש שבידיה מאוזן. תנועה קלה שעברה סביב השולחן הגיעה אליה, ושקטה. כשיצאה אחרי כמה דקות ובידה המטאטא, עיניים סביב השולחן התבוננו בה בסקרנות אדישה, בעודה מתקדמת לקראתם.

היא נעמדה, הסתכלה מהורהרת בשכבת העלים היבשים, כאומדת אותה, והחלה להעביר עליהם את המטאטא בתנועות עדינות, נזהרת לא לפגוע בשלמות העלים, מקשיבה לאוושה. היא המשיכה בתנועות גדולות יותר, רחבות, קצובות ומדודות, חוזרות ונשנות, אוספת את העלים לערמה גדולה במרכז רצפת הבטון. כמו בריקוד איטי, מתמכרת לתנועת גופה שלה, התרחקה הלאה משם, משאירה מאחור את הבית, את עור הנמר, את השוט, את הרובה, את השולחן.

אבל השולחן המשיך ושט איתה. משעמום, ואולי מסיבות אחרות, היושבים סביבו שוב הביטו בה, אורחת מארץ זרה, חברה לא מוכרת של מישל, מטאטאת את רצפת הבטון בחצר. עובר אורח סקרן, שהיה מציץ מעבר לחומת האבן, יכול היה לחשוב שאחת נעה ורוקדת, והיושבים בצל התרזה צופים. זה לא היה משחק. זמן רב לא הרגישה קרבה כה גדולה לעצמה. דווקא כאן. תנועות המטאטא כמו הסירו מעליה עלים יבשים וניקו גם את תוכה. גם נזירים שחיפשו את האור טאטאו חצרות. כך פסק החכם שממנו ביקשו ללמוד: לטאטא את חצר המנזר, לנקות את המרצפות. מדי יום. שנים על שנים. גם היא תוכל להמשיך כך. בלי שהביטה לעברם היא חשה במבטים והניחה להם להחליק מעליה ולנשור מטה.

שיחה סתמית ולאח החלה להתעורר סביב השולחן. הם הניחו לה, באותה האדישות שבה התבוננו בה לפני רגע. מבט אחד ירוק המשיך ובחן אותה בפליאה, בסקרנות, עוקב אחרי תנועותיה, כבולע אותה.

"תני לי עכשיו, אני אמשיך", אמרה מישל וקמה ממקומה, "תני לי", הצביעה על המטאטא, לקחה אותו מתמר והמשיכה לאסוף את העלים בריקוד משלה. תמר חזרה לשבת. פייר חיך לעברה. מתחת לשולחן היא חשה ביד מלטפת את ירכה. כשהרימה את ראשה עיניה נתקלו במבט הירוק שדקר בה ותבע. היא הסיטה את עיניה והסתכלה על רצפת הבטון, על עלים שהמשיכו לנשור מעץ התרזה, על שולחן העץ וקנקן המים, על מגדל הכנסייה ועל הגבעות הירוקות במרחק. לרגע נדמה היה לה שהיא מביטה על כל זה ממרחק של שנים. תמונות נטבעו בגוף או באיזה חלק של התודעה. תנועת הזרועות מחליקות את מטאטא הזרדים על רצפת הבטון, הלוך ושוב. כמו ריקוד. נמלים זוחלות ועוקצות מתחת לעור, נמר על הקיר.